

DISSERTATIO PRIMA

D E

AUTHORITATE VULGATÆ.

Concilium Tridentinum suis meritis Vulgatam Latinam declarasse authenticam in rebus fidei & morum jubet, Promotor Sapientissime, ut demonstrem; qualem Authoritatem Vulgata Latina habeat in reliquis, præcipis ut determinem... In utroque crisi plenam mihi assignas spartam, ad quam tamen accingor, quia mandas, ac pro virium mearum modulo Authoritatem Vulgatæ ex Authoritate Concilii Tridentini contra malevolorum assultus, nec non quorundam Recentiorum petulantiam vindicabo... At in arenam dum vix descendendo, ad tot hostium conspectum in ipso prælii Limine hæreo. Video turbam magnam... ex omnibus gentibus, populis, linguis & nationibus. E puteo abyssi magnæ emergentes errorum Magistri, ac gregales se sistunt conspectui meo. Video Lutheros, Calvinos, aliosque ejusdem farinae socios in Decretum Conc. Trid. de Authentia Vulgatæ sæve debacchantes, idipsum cum Beza ineptum & iniquum, cum Leusdeno irritum, absurdum & falsum profcidentes, cum Riveto aliis audacioribus ut impium & tyrannicum blasphemantes. Video innumeros Deistas ex Anglia venientes, qui cum Tolando, & Tyndalio omni revelatione inter aniles fabulas putidasque superstitiones amandantes pro sola Religione naturali ceu pro aris & focis pugnant. Video Bælios, Voltairios, La-Metrios, Rousseavios in Gallia infeliciter natos, in nostris æque ac aliis Germaniæ partibus gigantum more contra Authoritatem Vulgatæ certantes, Miracula Religionis Revelatæ Sigilla inficiantes, adulterantes, ac fere singula in Tabulis tum Veteris, tum Novi Testamenti signata prodigia ad Rationis naturalis decempedam metientes. Cerno tot quasi Goliathos, quot maleferiatos Criticos, qui insultantes Ecclesiæ Dei Vulgatam nostram Sacrarium Religionis ac Arcam Domini genuinas Legis Tabulas continentem lingua & calamo impuris contrectare præsumunt, auribus aliorum prurientes & à veritate auditum avertunt, & ad fabulas convertuntur; majorem in Vulgata haud deprædicant Authoritatem, quam admittunt in quovis Libro facultate librorum Censoris ordinarii donato, & quinam sunt illi maleferiati Critici? Sunt Viri, qui Catholicos se profitentur, in vestimentis ovium incedentes, intus autem sunt lupi rapaces. O tempora! o mores! Ecclesiam amare flentem, ac mœrorem suum ex Jeremia contestantem mihi audire videor: *Filios enutrivit & ipsi spreverunt me* a) Israel stupebat & metuebat nimis, cum audiret Philistæum se se jactitantem; *ego exprobravi agminibus Israel hodie: date mihi virum & inest singulare certamen mecum, si quiverit pugnare mecum, & percussit me, erimus vobis servi: si autem ego prævalero, & percussero eum, vos servietis nobis.* b) Anne Ecclesia Dei hodie audiens tot Philistæos exprobrantes & insultantes simili timore percussa videtur? minime gentium; se enim petram esse, contra quam portæ inferi non prævalebunt, novit ex Divinæ Veritatis eloquio, infimul probe sciens nunquam defuisse, nec hodiedum deesse magnanimos Religionis Hyperaspistas, & sacrorum Catholicorum intrepidus Propugnatores, qui autoritate & exemplo, prædicatione & scripto aggerem se pro domo Dei objiciunt, & bacchanti per orbem impietati nervos succidunt. Quorum exemplo animatus in aciem progredior duellum tentaturus, non exspectans, sed præveniens provocationem. In prima duelli parte autoritatem Vulgatæ in rebus Fidei & morum infallibilem evincam. In altera, qualem in reliquis habeat, determinabo. Queis rationum momentis id præstem, attende.

a) Isai. cap. I. v. 2.

b) Lib. I. R. c. 17. v. 9. & 10.

ARGUMENT. I. Necessitas Ecclesiæ postulabat declarationem Conc. Trid. de Authentia Vulgatæ in rebus Fidei & morum. Nemo nisi in historia jejunos inficias ibit, tempore sati Concilii innumeras, easque mendosas, corruptas, adulteratas editiones extitisse, ac lucri gratia circumgestas in incautas haud raro manus incidisse, ita quidem, ut nedum ovibus, sed & ipsismet Pastoribus difficile fuerit herbam ab herba, pascua salutaria à noxiis mortiferis ac venenatis, triticum à zizaniis dispescere. Quid igitur salubrius, quid utilius, quid magis necessarium ad ovium æque ac pastorum infectionem, mortemque evitandam excogitari poterat, quam in hac periculosa crisi Ecclesiam declarare unam certamque Versionem, in qua incorruptum Dei Verbum fidelibus exhiberetur, & cui nemo sanæ mentis nullisque præjudiciis abreptus refragari posset. Agnovere id profecto Patres Tridentini in Spiritu S. congregati, cum de remediis contra

- Divinae Scripturae abusus deliberarent, una omnibus mens fuit de Versione latina Vulgata omni alteri præponenda, prout refert Pallavicinus c) Hanc vero mentem divino prorsus consilio Patribus injectam fuisse, eventus, atque nostri etiam temporis experientia luculenter docuit. Audi Faciolatum d) belle in rem differentem: *multa quidem commoda, inquit, & probe innumera in christianam Ecclesiam, ad Fidei morumque leges componendas per Synodum Tridentinam redundarunt: sed nihil tam grave accepimus, nihilque tam utile, quam quod ex omnibus latinis sacrarum scripturarum interpretationibus una illa probata est, quæ cæterarum optima ac fidelissima, nutantia multorum ingenia tanquam clavo firmaret, certisque regionibus circumscriberet.* Verum, ais, ex quo probas mentem illam de Versione latina Vulgata omni alteri præferenda, divino consilio Patribus Tridentinis fuisse injectam? queis rationibus evinces soli Vulgatæ eam competere Authentiam, cui nemo sanæ mentis refragari valeat? cave ne partium studio occupatus injurios evadas versionibus a Lutero, Beza, Castalione, Münstero, Leone Juda, aliisque orthodoxe non minus ac erudite adornatis; non omni spiritui credendum esse monet nos S. Joan. e) *charissimi nolite omni spiritui credere, sed probate spiritus, si ex Deo sint.* Audivi anreum S. Joannis monitum, singulis Protestantium pseudo-doctrinis merito opponendum. Ex spiritu meo non loquor dum assero mentem de Versione Vulgata omni alteri præferenda divino consilio Patribus Tridentinis injectam fuisse, sed id loquitur organum Spiritus S. Ecclesia scilicet falli ac fallere nescia, quia loquitur Tridentinum. Si vero Ecclesiam audire detractes, audi famosum inter ipsos heterodoxos Callovium, quid de Vulgata latina sentiat: *Vulgatam aliis plerisque latinis interpretationibus anteferendam ducimus.* Audi Ludovicum de Dieu f) qui libere fatetur: *si Vulgatum quoque interpretem, quisquis tandem fuerit, doctum imo doctissimum virum fuisse asseram, non me peccasse judicaveo.* Suffragatur & Grotius g) rationem reddens, cur ad Vulgatum, quasi textum notas suas referat, inquit: *se vulgatum interpretem semper plurimi fecisse, non modo, quod nulla dogmata insalubria continet, sed etiam quod multum habet in se eruditionis.* En salutem ex inimicis nostris! mones, & caute mones, ne Vulgatam latinam Authentiam prærogativa insigniendo injurios evadam Versionibus a citatis Authoribus orthodoxe (si superis tamen placet) non minus ac erudite compilatis; injurios igitur ne evadam, te ipsum consulo, teque ipsum judicem constituo sciscitans, quænam ex versionibus allegatis Vulgatæ latinæ veniat anteferenda, cui nemo sanæ mentis, nullisve præjudiciis abreptus refragari queat? nam versio Lutheri? aut eam carpunt Tigurini, ut conqueritur Stolzius in defensione Lutheri; imo in ea se sæpius errasse non distitetur Lutherus ipse, eo quod Rabbiorum glossis plus æquo credidisset. vid. Cochlæus in act. Lutheri. Num versio Bezae? at istam damnat Castalio. An versio Castalionis? eam reprehendit Beza. Num versio Münsteri? hanc perstringunt Tigurini. Num Leonis Judæ? at hæc cum oblata esset Lutero, ab eo est rejecta.

ARGUM. II. *Longus tot sæculorum usus Vulgatæ seu authenticæ exigebat declarationem à Conc. Trid. factam.* Vulgatam nostram per novem & amplius sæcula, a clarissimis Ecclesiæ Luminibus ulitatum, expositam & collaudatam fuisse invicte probant testes omni exceptione majores: audi inter mille alios S. Gregorium h) *hec nova translatio ex Hebræo nobis Arabicoque eloquio cuncta verius transfudisse perhibetur.* Illam ab ætate S. Gregorii summo in pretio habuere ac secuti sunt Isidorus, Beda, Remigius Alcuinus, Fortunatus, Rabbanus, Anselmus, Bernardus, Riccardus, Haypone, Petrus Chiniacensis, Rupertus Abbas, aliive doctrina & pietate conspicui vere innumeri; uti testatur Card. Pallavicinus. i) Eandem ab Ecclesia etiam ante ævum Conc. Trid., aliquot sæculorum spatio *Solam* receptam, approbatam, & aut certa lege, aut consuetudine, quæ legis vim habet, in usum deductam esse testis est Hugo Victorinus Sæculi XII. Scriptor, k) dum ait: *Hieronymi translatio, quæ hebraicæ veritati concordare magis probata est: idcirco Ecclesiæ Christi per universam latinitatem, præ cæteris omnibus translationibus, quas vitiosa interpretatio sive prima de Hebræo in Græcam, sive secunda de Græco in Latinam facta corruperat, hanc solam legendam & in Auctoritate habendam constituit.* Cui consentit Tridentini decretum, *Vulgatam* dicens *longo tot sæculorum usu in ipsa Ecclesia probatam esse.* Inde fluit Ecclesiam ab anno 420, quo denatus S. Hieronymus usque ad annum 1546, quo decretum Tridentini de authentia Vulgatæ emanavit, Vulgatam probasse, ac in publicis lectionibus, disputationibus, prædicationibus, & expositionibus pro authentica habuisse; ad hæc quid judicas Critice! an consentis Ecclesiam citata sæculorum serie habuisse in Vulgata copiam vidimatam, codicibus originalibus Hebræis & Græcis conformem? aut disformem? si primum: te ipsum jugulas, tuamque temeritatem, qua Tridentini decretum hucusque suggillasti, prodis & notas; si secundum: blasphemias ad minus derogando supremæ Dei providentiæ, ad quam non minus spectat servare Scripturam tot sæculorum usu probatam immunem ab erroribus fidei, morumque, ac ad eam pertinet immunem servare Ecclesiam, illius usuram auctoritate.

ARGUM. III. *Eximia dotes Interpretis Vulgatæ consulebant declarationem Conc. Trid. de authentia Vulgatæ.* Eruditi inter se conveniunt S. Hieronymum Authorem vel saltem restitutorem Vulgatæ nostræ extitisse; quare ad maleficatorum Criticorum audaciam frangendam, insignes S. hujus Ecclesiæ Doctoris dotes exantlatumque laborem recensere abs re haud erit. D. Hieronymus maturiores musas egressus Vetus Testamentum ex Versione septuaginta in Latinum transferre cœpit, ast cum præcipuum versionis fundamentum in lingua hebraica & chaldaica ponendum esse advertit, imperterrito itinere Jerosolymam petiit, ubi a Judæo linguarum perito, nocturnis horis instructus tantum profecit, quantum per Magistrum licuit: at profundiora vada tentaturus Doctores Tiberiadis adiit, ut linguam hebraicam penitus exhauriret; ea exhausta necdum tamem erat laboris meta; chaldaica ipsi lingua adhuc desecerat, sponte sua fatenti: 1) *qui mihi videbar sciolus inter Hebræos, cæpi rursus esse discipulus inter Chaldæos.* Ergo & Magistrum hujus linguæ peritum sibi accersivit, a quo sæpius, labore vix non tædium ingenerante, chaldaice admonebatur: *labor improbus omnia vincit*: instructus itaque tanta linguarum supellectile secundis curis V. Test. versionem subjecit, uti constat ex ipsis prologis, quos sacrorum librorum frontibus præfixit. Novum Testamentum quod attinet, non tam Versionem novam, quam emendationem duntaxat Versionis antiquæ ad textum græcum S. Doctor adornavit. En Critice! dotes ac conatum S. Ecclesiæ Doctoris si non Authoris saltem Vulgatæ Restitutoris! unum a te aveo scire, an tibi arroges exquisitiorem linguarum orientalium intelligentiam? an acrius judicium? an limpidiores fontes iis, ex quibus S. Doctor rivos deduxit? id si asseveres, te modestiæ limites transilire, teque sapere plus quam oportet sapere, orbi & urbi palam fiet; si vero S. Doctori (ut decet) in omnibus prærogativam concedis, qua fronte ejusdem Versionem ab Ecclesia approbatam, & ex fontibus, nescio quibus, emendare ac castigare conaris? Pro Coronide

1) Præf. in Dan.

Primæ Dissertationis partis abunde, ni fallor, demonstratæ, alloquor omnes quotquot in castris Voltairii, Rousseavii cæterorumque Deistarum enutriti estis: palpate quæso! cæcitatem vestram ducumque vestrorum, ac vestrum intellectum in obsequium Fidei Religionisve revelatæ captivate. Alloquor quotquot e grege Lutheri, Calvinii, aliorumque ejusdem fursuris Pseudo-Magistrorum, prodistis: iram frænate; in Tridentinum debacchari omittite, & Ecclesiæ Romano-Catholicæ ceu unicæ sponsæ Christi obedientiam exhibete. Alloquor & vos quotquot estis, malefatos Criticos, qui Vulgatam nefarie detorquentes docetis, quæ non oportet, turpis lucri gratia: mementote quod Dominus in veteri lege m) percussit de viris Bethsaminibus, eo quod vidissent arcam Domini; cavete vobis, ne percutiat vos Dominus, eo quod Vulgatam nostram per arcam V. Test. præfiguratam, lingua & calamo arrodere haud dubitetis.

m) L. r. Reg c. 6. v. 19.

ALTERA DISSERTATIONIS meæ pars est, in qua dilucidandum venit, qua authoritate Vulgata latina emineat in reliquis, videlicet historicis, philologicis, aliisque minoribus, e quibus perniciosus error in fide, & moribus in Ecclesiam redundare nequit. Materiem inter Theologos orthodoxos, problematicè ventilabilem ac modo ventilatam præ oculis habeo; quare, ne mentem meam nimis præcipitantem immaturoque pruritu aperiam, quædam in antecessum prælibanda, atque ut indubitata præmittenda esse duxi.

- 1.) Catholici omnes una voce contendunt Vulgatam latinam tenore Decreti Tridentini authenticam & fontibus primigeniis conformem esse in rebus fidei & morum; salva tamen fide inter se digladiantur, an & qualem auctoritatem habeat in historicis, cæterisque allegatis.
- 2.) Per vocem *authentica* haud præfertur Vulgata primigeniis sive hebraicis, sive græcis fontibus, ex quibus derivata est; sed versionibus duntaxat latinis aliis, quæ hæcenus sine numero prodierant.
- 3.) Vulgata nedum est fidelior aliis versionibus, sed & simpliciter fidelis, ita ut nil contineat subdole additum, demptum, immutatum, ambigue versum ad fidei Mysteria occultanda. Hinc plus habet auctoritatis, quam græcus aut hebraicus textus, cum hic uterque multis abundet, quæ Vulgata non habet; deficiat in multis, quæ in Vulgata continentur.
- 4.) Interpretatio igitur Vulgatæ, cum judicio Ecclesiæ sit adprobata, illam certo credimus a Spiritu S. intentam; dum e contra aliæ interpretationes, si fidei non repugnant, tantum probabiliter, ex defectu scilicet definitionis Ecclesiæ a Spiritu S. intentæ dici possunt.
- 5.) Decreto Conc. Trid. neutiquam approbata esse menda & errata, quæ in Vulgatam vitio transcribentium, atque librorum, irreperant, pro explorato tenendum; ejusmodi enim menda non possunt absque injuria Catholicæ Fidei, sacra Scriptura nuncupari. His prælibatis dico Vulgatam latinam, qualis est a Conc. Trid. approbata, hoc est, emendatissime impressam, in omnibus etiam levioribus ad fidem & mores non pertinentibus, *quoad Sententiam Authenticam* esse & genuinis fontibus conformem, verisimilius videtur. Quæ argumentis id ostendam, attende.

ARGUM,

ARGUM. I. Conc. Tridentinum in suo decreto *sacros libros*, prout in veteri Vulgata editione habentur, *fontem appellat omnis & salutaris veritatis & morum disciplina* ... *Eorum testimoniis ac præsiidiis in confirmandis dogmatibus & instaurandis in Ecclesia moribus uti se profitetur* ... *Isidemque uti alios omnes in publicis Lectionibus, disputationibus, prædicationibus, & expositionibus, in quibus utique tractari etiam solet de levioribus, præcipit* ... Eandem Vulgatam non restricte, sed absolute *Authenticam* pronuntiat. ... *Sacros Libros, prout in illa habentur, integros cum omnibus suis partibus, quas omnes proinde vult haberi authenticas, Canonicos declarat; & ut tales suscipi jubet* ... Tandem statuit & declarat, ut *nemo illam rejicere quovis prætextu audeat, vel præsumat*. Hæc verba quid indignant, nisi absolutam, universalem, nullisque limitibus circumscriptam Vulgatæ Authoritatem? vim hujus argumenti demonstrat timida ac versatilis loquendi ratio eorum, qui Vulgatam in levioribus non authenticam volunt, ajunt enim in Vulgata, demptis mendis, quæ incuria aut oscitantia librariorum irrepere, jam nihil contrarium fidei, aut aliam falsitatem cubare; si corde ita sentiant, Vulgatam in omnibus etiam levioribus ad fidem & mores non pertinentibus quoad sententiam, authenticam esse admittunt, quid ni enim in falsitate cubat, si sub nomine *Sirenium* loco piscis adfirmatur animal terrestre? Ajunt a Vulgata excludi errorem perniciosum, falsitatem in ea locum habere posse, modo non sit perniciofa? Verum quousque hujus vocabuli vim porrigunt? Nanne omnia etiam leviora saltim indirecte (ut Scholæ loquuntur) ad ea quæ fidei sunt, reducuntur: E. G. quod David fuerit filius Isai &c. Nanne perniciosum satis est regulam fidei declaratam authenticam in multis etiamnum falsitatibus jacere? Accedit si Vulgata destitueretur authentia in levioribus, per quæ intelligis historica, philologica &c., foret longe majori sui parte non authentica; majorem enim vulgatæ partem historiam constituere novit omnis is, qui vulgatam oculo duntaxat salutare dignatus est. Critice! si fors id tibi in mentem haud venerit, lege sis Pentateuchum, & ingentem historiarum seriem colliges, sed cave, ne eas ex proprio tuo pruritu interpreteris, a sensu literali vulgatæ eas detorquendo contra sensum Ss. Patrum Scripturæ interpretum, iisdem sensum alienum ex textu originali, ut dicis, sed ut ego dico, ex textu spurio nulliusve fidei, perperam attingendo. Lege & libros Josue, Judicum, 4 Regum, 2 Paralipomenon 1 & 2 Esdræ, libros Tobiae, Judith, Esther, Job, ac duos libros Machabæorum. Hos si legeris tecum ibo ad libros. Novi Testamenti, historicosque ex iis oculo tuo sistam. Sed iterum dico, cave, ne historias ac miracula in iis contenta ex spiritu tuo privato, adminiculis quæsdam haud authenticis excitato, interpreteris contra sensum litteralem Vulgatæ eadem detorquendo ad sensum quendam allegoricum, &c. aut miracula JESU Christi cum Deistis ceu effectus miros mere tamen naturales ex causis physicis exponendo, & sic Divinitatis JESU Christi characteres e libro vitæ vel delendo, aut saltim corrumpendo Socinianismum triumphare facias. Consule quæso S. Augustinum m) *mibi videtur inquit exitiosissime credi, aliquot in libris sanctis haberi mendacium*. ... *admissio enim semel in tantum auctoritatis fastigium officioso aliquo mendacio, nulla illorum librorum particula remanebit, quæ non ut cuique videbitur, vel ad mores difficilis, vel ad fidem incredibilis, eadem perniciosissima regula ad mentientis auctoris consilium, officiumque referatur*. Et sane arrepta semel hac licentia, illud in Scripturis S. repudiandi, quod ad fidem, religionemque non pertinere putatur, nihil erit, quod ab hæreticis non possit hoc prætextu explodi. Socinus enim E. G. ea quæ Trinitatem divinarum Personarum confirmant, ut commentitias fabulas irridebit, hæc minime ad religionem pertinere contendens; idemque eadem ratione quilibet alius sibi arrogabit. Ita argumentatur eruditissimus P. Gazaniga Ord. Præd. in Vindobonensi Universitate Ss. Theologiæ publ. Professor n) & quidem energice ita argumentatur, si onim admittis S. Scripturam auctoritate Ecclesiæ vindictam in falsitate unius sententiæ, sive historicæ, sive philologicæ cubare, qui me, si Arii, si Nestorii, si Eutichetis, si Macedonii, si cujuscunque Hæresiarchæ latvam assumam, de veritate sententiarum in textibus Vulgatæ nostræ, Hæresum cæteroquin jugulatoriis convinces?

m) Epist. 28.
al. 8. ad S.
Hieron.

n) Differt.
II. de fide
pag. 213.

o) L. 20.
moral. c. 32.

ARGUM. II. *Antiquus Ecclesiæ usus videtur Vulgatæ latinæ, authenticæ universalis absolutæ, nullisque limitibus circumscriptæ donum adjudicasse*. Enimvero quid Tridentinum utens his formulis: *statuit & declarat aliud insinuare voluit, ac quod etiam ante Concilium verum semper fuerit, Vulgatam latinam (purgatam scilicet a mendis librariorum) sinceram, authenticam, & nusquam rejiciendam*. Unde S. Gregorius M. o) ait: *credendum est, quidquid in ea (sc. Vulgata latina) dicitur, & oportet, ut verba illius nostræ expositio subtiliter rimetur*. Omnia igitur in ea religiosissime haberi, & sacrosancta nobis esse vult insigne illud in cælis modo coruscans Ecclesiæ lumen. Id quod S. Gregorius voluit, voluere & alii Patres & Doctores sanctitate non minus, ac eruditione clarissimi, qui a S. Gregorii tempore florere. Accedit eadem quæ primis Ecclesiæ sæculis pro authentia generali editionis græcæ LXX. pugnabant rationes, sive

ab interpretum præstantia, sive ab Ecclesiæ judicio ductæ, pugnant item pro authentia generali Vulgatæ latinæ; si igitur versio græca LXX. primis Ecclesiæ sæculis in & pro Ecclesia græca, authentia generali & absoluta eminuerit, ac in omnibus perinde habita fuerit, ac textus originalis; quid ni dicendum de latina Vulgata a Tridentino nulla facta restrictione ut authentica declarata, ac unanimiter adoptata in, & pro Ecclesia latina, in qua sedes est Petri, ac vera religio, & fides mansura erat?

ARGUM. III. Congruum erat providentiæ divini Numinis omnia suaviter, ac ordinate in bonum Ecclesiæ disponentis, unam in Ecclesia Christiana designare Scripturam plene authenticam, ad quam tum fontes hodieum de corruptione suspecti, tum aliæ versiones aut oscitantia librariorum, aut malitia hæreticorum mendosæ exigi, ac si opus est, corrigi valeant, ne Ecclesia in re omnium præcipua, exorta crisi, vacillet. At cuinam prærogativa illa certius competit, ac Vulgatæ latinæ? Et sane si Deus infinite providus Judæis olim uti & gentibus ad christiana sacra conversis, versionibus ex integro authenticis providerit, quid ni dicendum de Christo in & pro lege Gratia?

Hæc sunt, quæ pro Authentia Vulgatæ latinæ contra Heterodoxos, Deistas, nec non maleferiatos Criticos proponenda duxi. Ne vero pugna egressus videar, ab hoste nullo laceffitus, Te provoco Plurimum Reverende, & Eximie P. WALTERS, Heterodoxorum, Deistarum, ac maleferiatorum Criticorum causæ etiâ desperatæ Advocatus esto, Goliathum simula, ac ita ex parte Philisthæorum, exprobra acies Dei viventis pro tua, qua polles, Eruditionis æque ac sermonis Facundia.

I M P U G N A T I O.

Contra Heterodoxorum, Deistarum, ac maleferiatorum Novatorum errores corrupta hæc ætate sibi quidquid pro libitu suo cogitandi, scribendique libertate plus nimium arrogantium, strenue certasti Laureande Pater; ne imposterum contra Vulgatam nostram S. Scripturam ausu plus quam temerario insurgere audeant, eorum otii frænum injecisti eos convincendo S. nostram Vulgatam non modo in rebus Fidei & morum, sed & in omnibus etiam levioribus ad Fidem & mores non spectantibus quoad sententias ita esse authenticam, ut nemini ab eadem recedere liceat. Tam invictè id probasti, ut præsentis certaminis polemici victoriam in antecessum tibi ex animo congratuler. Hic tamen triumphus, ut tibi gloriolior orbique catholico utilior, quæ adversus dogma modo satis propugnatum a malefanis hodiernis sciolis solent conglomerari argumenta, in medium producam, non ut aliis arma subministræm (absit id a me quam longissime) sed potius ut alii per eorundem solutionem dearentur, sicque inermes se imposterum cohibeant, corrigant, majoremque nobiscum erga S. Scripturam venerationem habeant. Vis, ut Goliathum induam, ecce! præsto sum, stans in fronte Philisthæorum exprobrans agminibus Israel hodie, motiva a te pro autoritate Vulgatæ allegata penitus enervabo. Quæis momentis id evincam, attende.

Tempore Conc. Trid. innumeras admittis S. Scripturæ versiones, idem lubens fateor, sed fundate exinde quæro: vel ergo Patres in ista Synodo in Domino congregati, antequam ad suum decretum properarunt, prævie omnia ista exemplaria autographa hebraica, chaldaica, græca &c. reviderunt, & cum suis apographis latinis, germanicis, hispanicis, gallicis &c. contulerunt, vel id non fecerunt? si singula reviderint, & ad invicem compararint, utique innumera volumina ad manum habuissent; qua quæso occasione ex toto orbe christiano Tridentinum venissent? gratis interim admisso illuc fuisse per varios currus aut nuntios allata, non invenio tempus sufficiens, quo ista revisio, totque tantorumque voluminum sedula collatio fieri potuisset: prima enim Sessio contigit 13. Decembris 1545, & quarta Sessio ubi decretum conditum asseritur, habita fuit 8 Martii 1546. Primam proinde inter & quartam Sessionem vix fuit tempus trimestrale, certe insufficiens pro lectione, relectione, & accurata collatione tot tantorumque variorum Idiomatum voluminum, nisi unum vel alterum ibidem Argum fuisse probaveris, vix me convinces. Propterea Patres de facta revisione siluerunt. Si secundum membrum amplectaris, concedendo non fuisse factam revisionem; jam aut ipsos Patres facis iudices cæcos, aut tibi ipsi contradicis, asserendo consultum fuisse, ut una tanquam legitima & authentica declararetur, si una eaque sola Vulgata latina, aliæ tales non fuerunt agnitæ, ergo aut lectas admitte, aut iudicium ibi fuit cæcorum de coloribus. In exemplo res est clarior: ponamus in quopiam tribunali viginti E. G. esse copias aut transcriptiones; ex his una solum a iudice declaratur authentica aliis nequidem revisis. Quale quæso istud foret iudicium? nunquid iustissime contra talem sententiam exciperent de-

scriptores aliarum novendecim, quod suæ descriptiones nequidem revivæ, & tamen uni isti postpositæ? Inauditi fuissent aut condemnati, aut saltem implicite declarati tanquam suspecti de falsitate; unde decreti Tridentini de Vulgata præcipitantiam in ipsomet Concilio accusarunt rationes Aloysii Catanensis contra illud obmotæ, quæ tamen in medio fuere relictae. Imo contra decretum illud etiam Romæ vehementer obmurmuratum est ab Aulicis, & quidem tali energia, ut impressio decreti retardata & quæstiones ad Legatos Pontificis delatæ fuerint. Et profecto admiratione dignum, quod congregatio quinque Cardinalium, 48. Episcoporum, qui parvis Diocæses præerant, iique nec magni Theologi, & maximam partem Aulici, definierint tanti momenti rem, declarando authenticam Versionem a fonte discrepantem. Sed his non attentis decisionem fuisse pro sola nostra vulgata probas ex antiquitate, qua longo tot sæculorum usu in Ecclesia invaluerat; verum si authenticam antiquitati adnectere velis, potiori jure ego antepono Versionem LXX., hanc enim Vulgata antiquiorem esse non denegabis, sciens illam contigisse a LXX. interpretibus ad id mediante magno Synedrio florente adhuc Judæorum republica selectis aliquot sæculis ante nativitatem Domini. Ipse Salvator noster Christus, ejus Apostoli & Evangelistæ eum honorem eidem detulerunt, ut quando ex veteri Testamento testimonia proferrent, non aliter ea enuntiaverint, quam juxta editionem LXX., etiam ubi maxime ab hebraico textu discrepare videbantur, scientes propemodum LXX. istos Spiritu S. inspiratos scripsisse. Ecce Versionem Vulgata priorem tempore, ergo & jure potiore. Hæc est fons jam dudum ante D. Gregorium omnibus patens; ex illo aquas limpidas hausit D. Hieronymus, alique ante & post ipsum innumeri; visne illum, ne & nos secure adeamus, nobis præcludere? certe hoc facis solam latinam defendendo pro authentica, sicque ad eam potius attendamus necesse est, quam ad LXX. numquid autographa majoris autoritatis sunt quam apographa? profecto LXX. plus vident, quam unus. Quid sit in judiciis, ubi de rei alicujus proprietate agitur, aut dominio? ut primum exhibentur documenta originalia, lis decisa est, sententia fertur in favorem ejus, pro quo dignoscuntur originalia. Miror, Laureande Pater! quod tam parvi æstimes autographa, authenticam tribuendo solis copiis. Declaratio Conc. Trid. erit tua exculatio. Repono: hoc Concilium non potuit, sic enim egisset in præjudicium autographorum præsertim præcipiendo, *ne quis Vulgatam quovis pretextu rejicere audeat vel præsumat.* Prohibitio tangit solam latinam, ergo hebraica aut græca rejici poterit, particula enim *sola* est exclusiva; ergo fontes non sunt ejusdem æstimabilitatis. Sequelam forsitan negabis? reflecte ad singularem prærogativam authenticæ concessam soli Vulgatæ, & denegatam fontibus; sic sequelam habebis legitimam. Concilium autem suum Decretum utique agnovit Vulgatam concordare cum suis fontibus. Igitur Authentia ab iis petenda, igitur illi magis authentici, nam propter quod unumquodque est tale, illud magis est tale, ubi utrumque ejusdem denominationis est capax. Ni capacitatem pro autographis admisero, Ecclesiæ orientales utentes versione græca, syriaca vel æthiopica; verum Dei verbum non haberent; imo quod pejus & apertissime est contra providam gubernationem Christi, universa Ecclesia authentica Scriptura caruisset per tot sæcula, quot ab ipsius origine fluxissent usque ad Concilium Tridentinum, ubi primitus fuit declarata authentica. Hæc si fateri nolis, rationem exspecto, quare sancti Ecclesiæ Patres Augustinus, & Hieronymus, ac alii passim ad hebraicos, græcosque Scripturæ fontes ceu primævos textus recurrendum esse doceant, quoties latinæ Versiones corruptæ videntur, aut obscuræ. Puriores igitur sunt isti fontes: exinde tutius bibimus; quod ut fiat frequentius, quam alias, ante aliquot annos reffloruerunt linguæ orientales, dum jam a Professoribus sedulo traduntur, & a Discipulis laudabiliter addiscuntur. Vide sis notiones generales hermeneuticas S. Veteris Testamenti R. P. Thadæi a S. Adamo, queis visis, quid de fontibus judicandum sit, agnosces. Tertio loco authenticam Vulgatæ probare conaris ex eximiis dotibus si non Authoris, saltem Restitutoris Vulgatæ D. scilicet Hieronymi linguarum orientalium accurata notitia ac in vertendo fidelitate, ob insignem vitæ ejusdem sanctitatem commendatissimi. Ultimum reverenter admitto, quoad vixero, Hieronymum venerabor ut Sanctum. Sed sit hoc, suntne propterea alii apographi Idiotæ, aut de fidelitate suspecti? Cave, ne sis temerarius. Interim, an tanta S. Hieronymi notitia ac fidelitas fuerit (meum tamen judicium ad tempus suspendo usque dum aliter edoctus fuerim) ut formalem infidelitatem haud contraxerit, crisis est, de materiali mihi videtur certo suspectus. Suspicionem hanc multis fecit, quod vertendo sæpius reddiderit sensum & hebraicæ veritati & ipsis sacris Litteris repugnantem, & in nominandis animalibus, arboribus, plantis & herbis erraverit. Hieronymi versio præcipit, ut nullus vir sceminam ducat, nisi de tribu & familia sua. Aperte id est contra Scripturam originalem, Moyse enim duxit alienigenam, Aaron in uxorem duxit Elisabeth de tribu Judæ, David pro sua Conjuge habuit filiam Saulis de tribu Benjamin. Hieronymi Versio b) habet: *igitur Dominus pluit super Sodomam & Gomorrhham sulphur*

b) I. Gen. c.19. v.24.

phur & ignem a Domino de Cælo. V. 26. cit. Cap. respiciensque uxor ejus post se versa est in statum salis. At inspicere textum originale, & leges sensum primi versus sic sonantem: Ein Donnerwetter schlug in Sodom, und Gomorra ein, und zündete an mehreren Orten. Secundi vero versus sensus erit: Loths Frau blieb zurück, und sah sich eine Weile um; wurde aber von dem Feuer ergriffen, und lag nachgehends da, von harzigem Dampf angelassen, und erstarrte, wie ein steinernes Bild. En! quam sancte Ecclesia sequens versionem Hieronymi ad nostra usque tempora decepta fuerit in utroque miraculum pie credens, cum tamen utrumque ex causis physicis facile explicari queat. Vide sis *Schriptsätze aus dem Grundtexte des ersten Mosaischen Buches, mit Anmerkung über etliche Ausdrücke im XIX. Kap.; unter dem Vorhau des P. Thaddæus vom h. Adam 2c. vide sis V. 1. Gen. 3. — V. 24. Gen. 5. — V. 17. Gen. 6. — V. 25. Gen. 32 &c. haud concordare textui originali.* Cave autem, ne expositiones citatorum versuum ex textu originali orthodoxe non minus, ac erudite depromptas, cum P. Hermann Goldhagen cavilleris, easque ceu scandalosas a D. Michaelis viro sublestæ Fidei instillatas carpas, te enim cachinnis exponet author etli anonimus apologetice, ac docte scribens sub titulo: *Katholische Betrachtung eines kölnischen Theologen über die Schriptsätze des P. Thaddæus vom h. Adam.* Ad ruborem usque quoque convinceris ab alio authore sub titulo: *Zweite katholische Betrachtung eines Mainzisch - Trierischen Rechtsgelehrten, und hochfürstl. Hohenthol - Bardensteinischen Hofraths, J. E. . . .* Lege sis Pag. 20. corollaria, quæ fatus author legitima ratiocinatione deducit ex Pauli Jolephi a Rieger Vindebonæ Juris Ecclesiastici Professoris P. O. Dissert. Canon. jurid. de sacra Script. V. & N. Test. 1758 edita. Ex his colliges 1.) Conc. Trid. nos certos reddere voluisse in iis præsertim, *quæ ad Fidem & mores pertinent, nullos in vulgata interpretum errores esse.* 2.) *Nihil hinc præjudicari Authenticitati fontium Hebræorum Græcorumque, ex qua utique etiam Vulgatæ Versionis latinæ Authenticitas consistit.* 3, in iis, *quæ Fidem & mores spectant minus tute fontibus illis fidem haberi, siquando a Vulgata dissentiant, atque eo in casu eos ex hac corrigendos esse.* Limites Authenticitati Vulgatæ hic fixos perpende. Et dato, quod singula enodaveris, male tamen infers Vulgatæ nostræ convenire notam Authenticitæ, quia vertens fuit S. Hieronymus; sequela mihi non arridet, quia scio Hieronymum in vertendis S. Scripturis non fuisse infallibilem. Eum speciali Dei auxilio fuisse adjutum, gratis a pictoribus, quibus multa licent, ostenditur. A S. P. Augustino c) non agnoscitur, eumque in vertendo libro Job errorem aliquem commisisse evidenter probat.

c) Epist. 10. ad Hieron.

Ex his Laureande Pater! secundæ tuæ Dissertationis pars suapte ruit; nimium probasti, consequenter nihil, scio Vulgatam in multis esse corruptam, non meris mendis levioribus ex librorum incuria aut oscitantia inspersis; has enim prudens Lector ex se emendare valet, & corrigere, quid igitur a Ss. Patribus suadetur recursus ad autographa? Frustra multiplicantur entia sine necessitate, frustra fit per plura & ardua, quæ statim saltem omnibus non sunt ad manum quod potest fieri per pauciora & facilia omnibus S. Scripturam legentibus communia. Dicendo eam etiam in levioribus suis fontibus esse conformem, plus alleris, quam Patres Tridentini intenderunt. Te fundas in verbis prohibitoriis: *ne quis Vulgatam quovis prætextu rejicere audeat.* Ligat prohibitio, quando agitur de rebus ad fidem aut mores pertinentibus, minime vero in aliis huc non spectantibus. Objectum enim & scopus unice fuit, ut haberemus certam aliquam Regulam pro definiendis fidei dogmatibus reformandisque moribus, voluitque S. Synodus tantum perstringere Protestantes, qui integros libros e Canone expunxerunt, & aliquos, nonnisi demptis aliquot partibus ut divinos recipiebant v. g. Libros Esther, Danielis &c. Hinc Andreas Vega, qui ipsemet Tridentino interfuit d) ait: *eatenus voluit eam authenticam haberi, ut certum omnibus esset, nullo eam fedatam errore, ex quo perniciosum aliquod dogma in fide & moribus colligi posset. atque adeo adjecit: ne quis &c. & addit: quod Cardinalis S. Crucis, qui illi Sessioni præfuit pluries sibi testatus fuerit: nihil amplius Patres voluisse firmare.* Tempera proinde indiscretum tuum zelum, nimium enim simbriam extendis, præter Concilii mentem exaggerando Vulgatæ tuæ latinæ Authenticitatem; non sis ita rigidus, viam mediam hodieum a Catholicis sat tritam elige, & tutius ibis, saltem contra Synodum non impinges. Redeamus ad eam: ipsissima ejus formalia sunt: *decernit & statuit, ut post hoc sacra Scriptura, potissimum vero hæc ipsa vetus & vulgata editio quam emendatissime imprimatur.* Igitur mendas agnoscit saltem leviores; ideo ut debite purgaretur, jussu Romanorum Pontificum laboratum est a viris doctissimis; amabo, ad quid istud, si errores fuissent solius typi? ejusmodi enim errata a quovis mediocriter docto facillime inveniuntur, & emendantur. Itaque Anno Christi 1590 jussu Sixti nova & castigatior editio Romæ prodit. Neque hæc satis emendata. Biennio post nempe 1592 ipse Clemens VIII. novam editionem aggressus est, in qua plurimos errores, qui in Sixtina manserant, correxit. Neque tantum (ut viam effugiendi præcludam) qui typographi incuria irrep-

d) L. 1. de just. c. 9.

irrepperant, sed etiam multa de industria mutata & correcta invenimus, quæ a Thoma Jamessio bibliothecario in singulari libro de earum editionum differentiis conscripta ad duo millia recensentur, quæ Clemens VIII. ex Sixtina editione, sua autoritate sustulit, & secundum textus originarios reformavit. Quamvis in ista Clementina a Correctoribus Romanis maxima fuerit impensa diligentia, nolo tamen idcirco asserere eam editionem numeris omnibus ita esse absolutam, ut nihil melius, clarius, aut distinctius dari queat. Idcirco author præfationis in ista Biblia aperte loquitur: *in hac sicut nonnulla consulto mutata, ita etiam quæ mutanda videbantur, consulto immutata relicta sunt, quia sic faciendum esse ad offensionem populorum vitandam*. S. Hieronymus suo tempore non semel monuit. Ad quid ista monitio? nulla populorum offensio fuisset timenda, si ista mutanda fuerint mera errata Typographorum; illa certo non fuissent immutata relicta. Ex Reverentia fileo, quod Franciscus Lucas Brugensis vir utique doctissimus & modestissimus 4000 loca ostenderit, quæ in Bibliis Clementis VIII. errata. Denique jussu Urbani VIII. Anno Christi 1631 tertia ad lucem venit Vulgatæ editio facta in levioribus aliqua emendatione. Atque hæc deinceps initar normæ fuit, a qua nulli typographorum licuit discedere. Nunc ad rem: si necessum sit in Ecclesia christiana unam esse Scripturam plane authenticam, juxta quam aliæ editiones de corruptione suspectæ possent corrigi, quænam igitur pro tali a Tridentino fuit declarata? vel illa quæ hodie existit, & jussu aut Sixti V. aut Clementis VIII. aut Urbani VIII., vel illa quæ tempore Concilii modo existebat? non Sixti V., neque Clementis VIII., neque etiam Urbani VIII.; tres enim istæ tunc nondum erant, nec proinde tunc de iis judicium formari potuit, & Patres Tridentini scire nequiverunt, quales versiones istæ futuræ, an corruptæ, an emendatæ, neque pro illarum authentia se vades dare poterant aut fidejussores. Multo minus illa, quæ tempore Concilii erat impressa; illam enim omnes plurimis erroribus inquinatam sciverunt. Majori proinde cum fundamento ultimam nempe Urbani VIII. pro authentica habuero, quam tres primas, nam quo pluries & diligentius aliquid est correctum, eo magis censetur authenticum, suoque originali conforme, juxta quod facta scitur correctio. De correctione ter facta nullus dubitat, de diligentia in emendando adhibita, sat moraliter certi sumus, quis enim suspicabitur Correctores a Sede Apostolica deputatos non attendisse ad Decretum supra relatam, ut quam diligentissime imprimatur. Quomodo hic effugas non video, januam forsitan non invenies, rimam quære per me licet, & hanc nimis angustam experieris; præsertim si velis attendere ad tuæ Vulgatæ stilum in multis impositum, pedestrem & plane barbarum, reflexerisque ad plurima valde ibidem obscura, absona, jocosa, & ridicula. Præterea singula, unicum solummodo lege librum Canticorum. Præ reliquis ibidem e) insulsam reperies adjurationem: *adjuro vos filie Jerusalem per capreas, cervosque camporum, ne suscitatis, neque evigilare faciatis dilectam, donec ipsa veniat*. Quis credet ejusmodi esse verbum Dei, aut similia a Spiritu S. Scriptoribus sacris fuisse dictata? loquens ne loquendo mentiat, debet proferre singula, sicut habet in sua mente, aut uti enuntianda cognoscit. Deus autem omniscius & infinite perfectus, omnia quæ ab æterno ut aliquando à se nobis proferenda in divina sua mente habuit illa fuerunt clara, evidentia, sincera, suæ Sanctitati ac immensæ tremendæque Majestati congrua. Magister quo magis scientificus, eo magis ad Discipulorum captum loquitur; quis ergo aliter præsumere auderet de supremo Numine omnium scientiarum origine? nisi verba S. Scripturæ in nostra Vulgata cum ejusmodi loquente concordent, vix aliquis illam habebit pro authentico Verbo Dei. Crediderint id olim aliqui rudes, & simplices: hocce tamen sæculo magis polito & illuminato negabunt plurimi, usque dum ipsis plenior credibilitatem, proponendo motiva magis convincentia quis fecerit. Interim singulis istis non obstantibus demus Decretum toties relatam esse partum Tridentini; sit hoc, quid inde sequitur? jam vetustate evanuit, & est obsoletum; uti idem infortunium obvenit Decreto subsequenti: ut nulli impostero liceat imprimere vel imprimi facere quosvis libros de rebus sacris sine nomine Autoris. Quot ejusmodi libellis anonimis Christianus orbis hodieum sit obrutus, scimus omnes; & experimur quotidie. Si igitur hoc non amplius attendatur, quare alterius vigorem urges & observantiam? ergo vel utrumque, vel neutrum admittendum videtur.

e) c. 3. v. 5.

Ecce Laureande Pater! hæc judico præcipua Novatorum contra Authentiam sacrae Scripturæ argumenta, quæ pro singulari tua eruditione ac facundia a Te elidenda sunt; quod si egeris, completa te manebit victoria. Et sic obstruendo ora loquentium iniqua commune Ecclesiæ bonum non parum promovisti. Antequam tamen Lauream Doctoralem tibi adgratuler, mihi promittas velim, quod totus quantus Linguis Orientalibus vacare velis, cum a me abunde demonstratum sit, neminem absque notitia Linguarum Orientalium Scripturam intelligere posse, imo absque hac notitia nullum dogma Theologicum ex Scriptura probari posse demonstrent alii. Quare cum nondum Abraham vidisti, quinquaginta enim annos

annos necdum habes, cura, ut prius videas Moysen, intelligo, ut scias legere & interpretari Pentateuchum in Lingua hebraica, chaldaica & græca. Ego sexagenarius ob debilitatem oculorum dignoscere nequeo hosce characteres, etsi in subsidium adhibeantur perspicilla sive convexa, sive concava. Te quoque moneo, ne te associes Theologis etsi primæ classis, nil tamen nisi tricas Scholasticas somniantibus, qui in hoc ultimo quadrante sæculi XVIII. insurgebant, Fideles scilicet in Christo defuncti P. Sasserath interpretes novum Christi-fidelibus dogma elata voce obtrudere volentes. Specimen aliud eximium studii Theologici reformati, etsi more Majorum promovearis, a te expecto. Utrumque te facturum sciens Lauream Doctoralem ex corde tibi aggratulor.

R E S P O N S I O.

Causam Novatorum etsi pessimam optime tamen propugnasti, Pater Eximie! Advocatum Diaboli hodie simulasti clarissimum, Goliathum agminibus Israel insultantem induisti loricatedum. Ne tamen Novatorum petulantia in oris ac eruditionis tuæ facundia glorietur in vanum, atque ante sui erroris victoriam canat triumphum, ea quæ pro vindictis produxisti momenta, ad Limam revocare permitte. In nomine igitur Domini exercituum ad te venio non cum gladio, hasta & clypeo, quia non in gladio nec in hasta salvat Dominus, a) neque lorica indutus, sed sola cœlestium eloquiorum armatura munitus singula, queis exprobraſti acies Dei viventis, enervabo. Queis momentis id evincam paulisper attende. Triplici argumentorum funiculo, quem in prima Dissertationis parte texueram, tricuspidem opponis gladium. Sed confido, nodus est gordius, quem nunquam solves.

a) I. Reg.
C. 17. v.
47.

§. I. Tempore Conc. Trid. innumeras extitisse S. Scripturæ Versiones lubens lateris, sed capere haud potes, quo jure Tridentinum solam Vulgatam ad sublime Authenticiæ fastigium elevare potuerit cæteris omnibus versionibus pro hac prærogativa æquo jure certantibus evidenter præjudicando; id enim fieri haud poterat, nisi ais innumera volumina videlicet omnia autographa, singula apographa per orbem christianum dispersa, adminiculis curruum aut nuntiorum Tridentum iuerint allata, singula apographa cum autographis collata, ac detecta concordantia folius Vulgatæ latinæ cum autographis decretum de authentia folius Vulgatæ conceptum ac publicatum fuerit; id vero nec factum fuisse imo nec fieri potuisse, ex rationibus allegatis evincere putas. Verum huic argumento in longum etsi a te protracto nullam inesse vim, ipsemet fateberis, si dicam Vulgatam latinam tot Sæculorum usu probatam, autographis (quæ utpote non amplius extantia Tridentum afferri non poterant) conformem a Patribus Tridentinis declaratam fuisse, quin necellum fuerit cæteras omnes versiones vel ab hæreticis, vel ab aliis queiscunque Authoribus compilatas revidere, ac examinare; *satis hoc fuisse testatur Pallavicinus a) ad obstruenda Hæreticorum ora, blaterantium, doctrinam Catholicorum legitimam esse non posse, cum libri, quibus ceu fundamentis innitebantur, adulterinis versionibus conflarentur.* Id quod subnectis exemplum de Copia in Tribunali politico vidimata in conspectu novendecim copiarum, est potius contra quam pro te: ponamus certam familiam per plura sæcula in tranquilla bonorum possessione vixisse; pro possessionis titulo allegat testamentum, cujus licet non autographum, bene tamen apographum singulis authenticiæ characteribus insignitum habet; insurgunt novissime novendecim piscatores jus ad illa bona sibi arrogantes, copias testamenti, ut jactant, authenticas, quas tamen Judex vel a tergo, vel in fronte legit confictas & novas esse, producentes; anne Judex injulte & cæco modo procederet Primam testamenti copiam singulis notis characteristicis constantem vidimando, cæteris vero copiis aut in fronte suspectis, aut in tergo stigmatizatis nequidem revisis ulteriusque discussis? applica. Ex quo fluit eximie Pater, quod nimis præcipitanter Tridentinum præcipitantiæ incusaveris ob rationes F. Aloysii Catanensis in Concilio contra decretum conceptum obmotas, quas tamen in medio relictas fuisse asseris. Imo ais contra decretum illud etiam Romæ vehementer obmurmuratum esse ab Aulicis, & quidem tali energia, ut impressio decreti retardata, & quæstiones ad Legatos Pontificis delatæ fuerint. Et sat mirari nequis, quod congregatio quinque Cardinalium, 48 Episcoporum, qui parvis Diœcelibus præerant, iique nec magni Theologi, & maximam partem Aulici definierint tanti momenti rem, declarando authenticam versionem a fonte discrepantem. Verum Eximie Pater! hæc non tua, sed Suaviana Argumentatio est, quæ gigantis quidem speciem refert, sed ex eo gigantum genere, qui nubium concursu conflati, vivida solis luce diffantur. Singula paucis perstringam: Conc. Trid. oppositas F. Aloysii Catanensis rationes utpote leviores, insuper habuit, easque a Paulo Sarpio exaggeratas copiose relutavit Pallavicinus. b) Contra idem Decretum Romæ vehementer obmurmuratum esse ab aulicis ais & ego admitto, verum id ortum

a) Hist.
Concil.
Trid. L.
6. C. 15.

b) Hist.
Concil.
Trid. L.
6. C. 17.

fuisse ex præjudicatis eorundem opinionibus, præcipiti consilio, & rerum in Concilio gestarum inconsiderantia, eventus docuit. Ut primum enim litteris Cervini Cardinalis ad Massæum datis 24. Aprilis, & Legatorum ad Farnesium datis 26. Aprilis, informati fuerunt de cautela, a Patribus prope ad scrupulos adhibita, aliisque in Concilio gestis, obmurmuratio eorum finem habuit, imo apud plurimos in laudem & commendationem versa est. Mirari sat nequis rem tanti momenti a quinque duntaxat Cardinalibus, 48. parvis Episcopis, iisque nec magnis Theologis & maximam partem aulicis definitam esse. Mirarer & ego si verum foret, sed scias te a Paulo Sarpio multis mendaciis circumventum esse. Nam falsum 1.) est, Episcopos parvis omnes Ecclesiis præfuisse, nec oppido habiles; flos enim fuerant Italiæ, Siciliæ, Sardinia, Gallia, Hispania, Dalmatiæ, item Græciæ, Sueciæ, Scotiæ; Episcopi Germaniæ Ratisbonensibus comitiis impediti corpore quidem aberant, sed sua sensa litteris deferebant. Cardinales magna litteratura etiam in linguis græca & hebraica præsertim Cervinus, clarissimi erant. 2.) His accessere præstantissimi Europæ Theologi, doctissimi ex ipsa confessione Sarpii Generales Ordinum & Abbates, qui superioribus juncti quam illustrem reddidere Congregationem, quam spectabilem etiam numero, & præ variis prioris ævi Conciliis eminentem.

§ II. Argumentum de Authentia Vulgatæ ex antiquitate, qua longe tot sæculorum usu in Ecclesia invaluerat, desumptum explodere conaris, dum reponis: si authentia antiquitati adnectenda veniat, potiori jure ego nedum versionem hebraicam, verum & versionem LXX. græcam jure merito Vulgatæ antepono, hanc enim Vulgata antiquiorem esse nemo denegabit, hanc ante nativitatem Domini a Spiritu S. dictatam, a Christo, ejusque Apostolis & Evangelistis in honore habitam, a S. Hieronymo in vertendo adhibitam & a Ss. Patribus, Conciliis citatam esse ad tempora usque Concilii Tridentini, imo post tempora Conc. Trid. a S. Scripturæ Professoribus in explanatione Vulgatæ ceu normam dignoscendi sensum litteralem dissipandi tenebras, ac affundendi lucem indies usurpari nemo eruditorum inficias ibit. Versionem proin LXX. utpote tempore priorem, jure & potiore fontem, jam dudum ante D. Gregorium omnibus patentem, limpidasque aquas propinquantem venditas. Verum Eximie Pater! fontem nedum hebraicum sed & græcum, quem Christus ejusque Apostoli Concilia & Ss. Patres in veneratione habuere ceu genuinum aquas limpidas propinquantem deprædicarunt, eundem & ego veneror & deprædico. At, ubinam, fontem hebraicum tum græcum a Christo, ejusque Discipulis in honore habitum, a Ss. Patribus ac Conciliis deprædicatum, nostris temporibus salit? An forsitan, Eximie Pater! in horto tuo? Ecce; cum gaudio te proxime accedam, & ad satietatem usque tecum bibam. An forte in Bethlehem juxta portam? molestias itineris haud timeo, illuc me conferam, ut cum Davide de Cisterna ista potum hauriam. Verum ipsemet mihi dissuadebis, ne ad istud me iter accingam, probe sciens Cisternam istam modo exsiccata esse. Quid igitur consilii? sitio, & quis mihi dat potum aquæ de fonte isto? en præsentibus sunt viri fortes, qui irruerunt castra Philistinorum, & hauserunt aquam limpidam, & attulerunt ad me; præsentibus sunt Patres Tridentini, qui in Vulgata nostra latina fontem homogeneum, quem Christus cum Apostolis, Concilia cum Ss. Patribus collaudarunt, mihi designavere. Et sane, nunquid tibi satis perspectum tum ex Ss. Patribus, tum ex ipsismet haud paucis modernis S. Scripturæ Professoribus Catholicis fontem nedum hebraicum ex industria & Hebræorum malitia adulteratum, sed & fontem græcum in quacunque etiam editione salientem non tamen amplius limpidum ac purum fluere. Dato etiam (quod tamen difficillime fiet) aquas ex fontibus deprædicatis a sæcibus depurare, ac filtro artificioso ad speciem saltem puras reddere noveris, minime tamen fontes modernos hebraicos, chaldaicos, græcosque ceu regulam fidei dogmaticam orbi litterato venditare audes; definitionem enim Ecclesiæ, quam nos de Vulgata latina habemus, tu tantisper de hebraicis & græcis exspecta. Ex his colliges, quod in vanum miratus fueris me parvi æstimare autographum, authentiam tribuendo solis copiis, optime enim novi majorem auctoritatem esse originalis, quam prototypi, sed videre anhelos autographum seu originale hebraicum & græcum. Neque in declaratione a Concilio Trid. facta asylum duntaxat quæro; falsum supponis: supponis enim Tridentinum in præjudicium autographorum præcepisse: *ne quis Vulgatam quovis prætextu rejicere audeat & præsumat*. Prohibitio hæc, ais, tangit solam Vulgatam latinam, ergo fontes sive hebraici, sive græci non sunt ejusdem æstimabilitatis. Erras, mens enim Tridentini neutiquam fuit Vulgatam fontibus primigeniis præferre, sed pro communi Ecclesiæ bono hanc solam ex omnibus Versionibus latinis, quæ tunc circumferebantur, authenticam declarare. Vide cum Andrea Vega Salmeron, qui Tridentino interfuit. Neque dicas Ecclesias orientales caruisse ac etiamnum carere authentica Scriptura, habent enim Vulgatam; neque urgeas Ecclesiam græcam soli textui græco ceu regulæ authenticæ inhærere, id enim

de

de Græcis schismaticis lubens admittere possum; neque mirum est, hanc penes ipsos authenticam requiri, apud quos fides ipsa defecit. Socordiae suæ aut potius justo Dei iudicio schismatici adscribant, quod puris codicibus non gaudeant; ex quo & fuit ad divinæ Providentiæ œconomiam non pertinuisse impedire, ne fontes hebraici aut lapsu temporis aut Judæorum malitia corrumpere; gentem enim hebræam terribili severitatis exemplo repudiaverat Dominus, quid mirum, si Hebræorum codicem, ex quo, cum puritate & authenticâ præstaret, Christum agnoscere noluerunt, peculiari deinceps cura destituit? & hoc videtur Deus prædixisse Isaïæ b) *auferam sepem ejus, & erit in direptionem; diruam maceriam ejus: & erit in conculcationem &c.* Et quid si gratis tibi concedam codicem hebraicum primis Ecclesiæ sæculis non ita Judæorum malitia corruptum fuisse ac tempore Conc. Trid. corruptus extabat, an etiamnum illum tanquam genuinum ventilare audes? Cave, ne dicas; quod si hæretici Scripturam depravare ausi sunt, quid non auctores fuisse dicemus Judæos, inquit recte Salmeron c) *qui Christum aperto odio prosequuntur, & ut Hieronymus testis est, in suis quotidianis precibus maledicta & convicia Christo ingerunt, & pro abolitione regni ejus Deum deprecantur.* Rationem a me expectas, quare Ss. Patres alique Scripturæ interpretes ad hebraicos græcosque fontes ceu primævos textus recurrendum esse doceant, si fati fontes characterē authenticæ haud polleant. Ratio in promptu est: id fieri potest 1.) si in nostris codicibus est error librariorum. 2.) Si latini codices variant. 3.) Si verba aut sententia in latina sunt ambigua aut obscura. 4.) Si ex fontibus vis, energia & proprietates vocabulorum intelligi melius potest. Vid. Bellarminus d) *quæ addo necessum quoque esse fontes adire, quando disputatio habenda est cum heterodoxis, qui Vulgatam nostram rejiciunt, aut etiam cum orthodoxis nimis judaizantibus, qui textu hebraico & græco in suis ex suo genio factis expositionibus se defendere conantur.* His auditis ex te, sciscitor Pater Eximie! utrum adhuc desideres ad fontes aquarum, quos tibi Hebræus aut Græcus offert? nauseam ex vultu tuo modo lego. — His tamen non obstantibus linguarum orientalium notitia ob rationes ex Bellarmino & a me supra inlinuatas apprime utilis est, & sapientissime in hunc finem dictarum linguarum Professores deputantur.

b) C. 5.
Y. 5. 6.

c) Proleg.
IV.

d) Tom. I.
controv.
L. II. c. XI.

§. III. Tertium Argumentum, quo authenticam Vulgatæ ex dotibus D. Hieronymi si non authoris, saltem restitutoris ejusdem clarissimis persuadere conabar a Te Pater Eximie! non parum suggillatum audivi, in S. Doctore accuratam linguarum orientalium notitiam admiraris; insignem vitæ ejusdem sanctitatem veneraris; at in vertendo fidelitatem nescio qua fronte inficiari audes, formalem infidelitatem in eo suspicaris, materialem ut certam de eo asseveras. Verum haud video, qui insignis vitæ sanctitas conciliari queat cum infidelitate, quæ *pars fidelis cum infideli, quæ conventio Christi ad Belial? quæ societas luci ad tenebras.* Quæ *participatio justitiæ cum iniquitate?* e) Sane te hic pessime hallucinatum esse toti orbi christiano palam fecisti, ais quidem S. Hieronymum vertendo sæpius reddidisse sensum & hebraicæ veritati, & ipsis S. Litteris repugnantem; sed quomodo id probas? An ex eo, quod in nominandis animalibus, arboribus, plantis & herbis dicas illum errasse? quod an verum sit, consule Melchiorum Canum f) at dato, an ideo infidelitatis reus? Cave, ne temetipsum infidelibus associes probe sciens te in Zoologia, ac Botanica haud multum verfatum esse. Achillem adducis invicte Hieronymum infidelitatis convincentem. Hieronymi versio, ais, præcipit, *ut nullus vir feminam ducat, nisi de tribu & familia sua,* aperte id repugnare Scripturæ originali evincunt, ut dicis, exempla, a te citata, ac in S. Litteris signata. Verum, Exime Pater! hujus Achillis caput jam dudum a Doctore Angelico D. Thoma abscissum esse ipsemet nosti. vid. D. Thomam. g) *Lex non statuit (verba illius sunt) quod mulieres succederent in bonis paternis, nisi ex defectu filiorum masculorum, tunc autem necessarium erat, ut successio mulieribus concederetur in consolationem Patris, cui grave fuisset, si ejus hæreditas omnino ad extraneos transfret. Adhibuit tamen circa hoc lex cautelam debitam, præcipiens ut mulieres succedentes in hæreditate paterna nuberent suæ tribus hominibus ad hoc, quod sortes tribuum non confunderentur, ut habetur Num. ult.* En Achillem prostratum; dum me provocas, Eximie Pater! ad librum 1. Gen., variosque ex eo extrahis vericulos in Vulgata latina contentos, quosque textui originali haud conformes esse dicis; materiam nimis vastam sistis conspectui meo, quam, ne limites temporis ac spatii mihi præfixi transgrediar, obiter tantum perstringam. Prævie tamen quædam monenda duxi: 1.) mens mea non est, nec erit, Eximie Pater! cavillari *Positiones Scripturificas ex textu originali primi Mosaici Libri cum notis &c.* a te citatas, ac proin hocce tuum argumentum secundæ Dissertationis parti adnectendum est, in qua nonnullos orthodoxos Theologos & Scripturistas mihi adversari scio. 2.) Mens mea nec est, inter nos instaurare dissidium, Fratres enim sumus, sed merum exercitium, idque veritatis enucleandæ gratia; quare si forsitan lingua aut calamus tibi in uno vel altero verbo

e) 2. Cor.
c. 6. Y. 14.
& 15.

f) L. 2. de
loc. theol.

g) 1. 2. q.
102. a. 2.
ad 2.

nimis

nimis aspera videantur, noli credere; anima enim mea conglutinata est animæ tuæ. Ad rem igitur.

Quod si Expositiones citatorum versiculorum Geneseos Canonice sint, lubens fateor me Authoritatem Vulgatæ per excessum deprædicasse; at Eximie Pater! ex quo probas illas canonicas esse? ex textu originali depromptæ sunt, ais, sed quæro an ex autographo? an ex apographo? non ex autographo, id enim non amplius extare optime scies, ergo ex apographo. At cum venia, iterum ex te Sciicitor, an documenta adferre possis, ex quæis hujus apographi authenticitatem evincas? si documentis authenticis careas, authenticitatem tuæ apographi his solis ceu fulcris innitendam orbi saltem litterato noli amplius vendere, ne mercium spuriarum venditor detegaris. Igitur authenticitatis documenta ceu veritatis sigilla adferri debent; & quænam adfers? hic hæres, hic obmutescis Antagonista Eximie! intem aperi os tuum, revela secretum, detege fontem aquas vitæ salientem, ut ad eum properemus in gaudio Salvatoris aquas haurientes. Conjecturare mihi permitte, & si tetigero, veritatem edisserere, suntne forsitan fontes, qui tempore Christi ejusque Discipulorum sahebant? at illos nec in horto, nec in domo tua reperiri supra audisti. Annon igitur sunt fontes a nobis deprædicati, qui salebant tempore D. Hieronymi, & ex quæis S. Doctor rivum suum scilicet Vulgatam, deduxit? at illos modo tempore Concilii Tridentini vel exliccatos, vel saltem turbidos fuisse pariter intellexisti, ac proin defacto vel non extare, vel magis adhuc turbidos esse sequitur; nisi eos nostris temporibus filtratos & ad pristinam suam limpiditatem reductos esse demonstrares. At quo Authore id factum esse ostendes? & quo in codice fontes illos filtratos asservari evincas? an forsitan in codice Werthemienfi, ex quo expositiones C. 19. v. 24. & 26. L. 1. Gen. exhaustæ sunt? at istum nedum Catholicis, sed & haud paucis protestantibus subleatæ omnino fidei esse abunde constat. At illos præjudiciis abreptos forsitan dices? id an verum sit, indagemus; edic ergo quis Pontifex canonizavit Versionem Werthemiensem? indubie provocabis ad D. Michaelis Göttingæ Scripturæ Professore? at an D. Michaelis Catalogo Pontificum post mortem inferendus veniat, valde dubito; in vita enim non meruit, ut satis testantur opera ejus in S. Scripturam edita, quidquod novissime in explicatione sepulturæ & resurrectionis Christi Halæ 1785. fat superque insinuavit se in historicis libris, locisque V. & N. Testamenti nullam agnoscere Divinam Inspirationem; quo principio triumphante Socinianismum triumphaturum esse supra ostendi quæ relegas velim. Crede igitur Vulgatæ nostræ ab œcumenico Concilio Tridentino authentia decisiva donatæ. His addo; si Vulgatam in historiis allegatis de Sodomâ, & Gomorrhâ, de uxore Loth, de Diluvio &c. naturaliter (aus den Natur Kräften) explicare & ad rationes decempedam metiri audeas; quæso! quodnam miraculum in tabulis V. & N. Testamenti consignatum eadem decempeda haud metietur Deista? Spinoza h) singula a Moyse patrata miracula naturæ vires minime excedere allerit. Miraculum trajectionis maris rubri, quod omnium maximum indubie videtur, comparat cum transitu maris Pamphiliæ ab exercitu Macedonum Duce Alexandro, atque ex hoc secundo naturaliter dilucidat primum; rivulis Spinozæ postea Hobbæsius hortulos suos irrigare cœpit, post Hobbæsium Voltairius, Rouffoavius, aliique spiritus, ut vocari volunt, sortes. Et cave proin, ne similibus rivis sive a Spinoza, sive ab Hobbæso sive a D. Michaelis sive a quocunque alio tibi etiam gratis oblati hortos tuos irriges. Si vero principia a Spinoza aliisque tibi infillata adeo blandientia ac gustui moderni illuminati sæculi unice accommodata videantur, ut desistere nolis, sed majorum ittorum vestigiis insistendo, fere singula etli prodigiosa, rationis tuæ trutinâ librare velis, prævie a te exigo, ut quorundam phœnomenorum naturalium, quorum ego necdum claram notitiam habeo, causam physicam exponas E. G. ipsius æstus marini, Magnetismi &c., & quia indubie signa quæ fecere Moyse & Aaron in Ægypto virgas in colubros mutando, pulverem terræ in Cinniphes vertendo &c. per naturæ vires explicabis, ea æquiparando sigis similibus quæ fecere magi in Ægypto, prævie mihi exponas velim, qualiter minimum animalculum naturaliter producatur; quæis expositis te Historias Miracula continentes exspecto ut exponas. Verum cave E. P., ne sapias plus quam oportet sapere, ea quæ S. Patres ex Vulgata nostra ceu prodigia ex legibus naturæ phisicis non derivarunt, nec tu deriva, ea quæ tanquam Mysteria pie crediderunt, tu noli scrutari, ad quid enim arcana Dei penetrare conaris, cum arcana Principum hujus sæculi penetrare nescias? Ex his Vulgatam authoritate Ecclesiæ authenticatam quæiscunque Versionibus hebraicis, chaldaicis & græcis defacto extantibus præferendam esse satis intellexisti; ac proin textum originale, ex quo tuas adornasti expositiones, ex Vulgata emendare labora; emendatus publicam lucem aspiciat sub hoc titulo: *Textus originalis perfidia Hebræorum, ac malitia Heterodoxorum depravatus; ex Vulgata, Authoritate Ecclesiæ canonizata emendatus.* En E. P., Spartam tibi gloriosam, & Ecclesiæ apprime utilem! ad quam si te accingas,

b) Tract.
Theol.
polem.
c. 6.

cingas, ac conatus tuus faustum fortiatur eventum, orbis literatus, te Authore, fontes per plura sæcula turbidos, falsos & amaros, nunc vero filtratos, limpidos ac dulces redditos in perpetuam rei memoriam consignabit, ac deprædicabit. Ut vero parcas temporibus, codicem Werthemiensem utpote nimis sæcibus scatentem non assume, consule prævie P. *Hermannum Goldbagen* S. Scripturæ Moguntia Professore, virum linguarum orientalium notitia eximium; interroga ipsum, & docebit te. Inter codices hebraicos & græcos modo extantes respectively optimum (inter cæcos luscus) tibi designabit; huic manum applica. Fors tibi communicabit codicem hebraicum manuscriptum Moguntia asservatum, quem ceu fœtum primi tui conatus tum in textibus fidem & mores respicientibus, tum & in historicis & philologicis fideliter ex Vulgata emenda. — Confule & Ss. Patres, adminicula enim haud modica tibi ministrabunt interpretandi & assequendi sensum Vulgatæ nostræ, eodemque feliciter assecuto emendandi textus modernos originales. Verum, ais, saltem autoritas Ss. Patrum in historicis & philologicis non multum valet; neque illi *ex professo* quæstiones historicas & philologicas ventilant, & ad eas responderunt, sed tantum obiter & incidenter sensui morali & allegorico non paucas accommodando. Verum E. P.! ob limites mihi fixos nil repono quoad primum, vide autem Dissertationem III., quoad secundum ex te sciscitor: quando S. Pater ex professo sententiam proferre dicatur? nonne si sibimetipsi quæstionem faciat, aut quæstionem ab aliis factam cathogorice resolvat? jam vero inspice Ss. Patres, & videbis, quod vel sibimetipsis, vel aliis interrogantibus cathogorice responderint. Et quid responderunt? dico id, quod tuis expositionibus e textu, ut olim dicebas originali, depromptis, e diametro oppositum est; & sane, nonne optime nosti ultimum effugium esse, quo aliquis autoritate S. Patris aut quod plus est, Ss. Patrum in angustias redactus vitam suam salvare soleat? si dicat: ille S. Pater vel illi Ss. Patres *ex professo* non tractarunt hanc quæstionem. Monuisti me, E. P.! ne Expositiones citatorum Versuum ex textu originali factas caviller, sicque me cachinnis exponam ab Authoribus anonymis sub titulo: *Katholische Betrachtung eines kölnischen Theologen*, & *zwote katholische Betrachtung eines mainzisch-trierischen Rechtsgelehrten* &c. in me indubie detorquendis. Monito tuo aures præbui, quare ab initio intimavi mentem meam haud esse cavillari; nec dissidium, sed exercitium duntaxat instaurare, & si fors lingua aut calamus in uno vel altero verbo dura & aspera videantur, duritiem emollias, mentem meam nil mali de te suspicantem probe sciens. Authorem primum, quem mihi comminatorie obmoves, responso dignum non habeo, nisi larvam deponat, Theologus Colonienfis non est, vel, si fuerit, exiit ex iis, quia non erat ex iis. Larvam suam exuere ob incidentem fors aliqualem verecundiam horrebit, ne orbi palam fiat se virum illum esse, qui viros de Religione optime meritos mordacissimis calumniis arrodere haud veritus fuerit; se delarvare perhorrescet, ne publico suspicionem ingerat se illum nequiculum esse, qui virum ex coetu meo Seraphico non multis abhinc annis malitiosis coloribus depingere, ac publico conspectui exhibere publicamque confessionem calumniose texere, ac pèrperam cum maxima injustitia fingere præsumpsit. Et si forsitan ultimum neget, ego assevero, quod saltem frater illius fuerit. Alterum anonymum, quia aliquantulum calamus temperavit, unica responsione dignum censeo. Fatus anonymus i) ex dissertatione Pauli Josephi Rieger tria deducit corollaria a te citata, quæ authenticæ Vulgatæ limites determinari asserit, sed permitte E. P.! ut & ego ex citatis corollariis mea corollaria reflexa proferam: si Tridentinum nos certos reddere voluit in iis præsertim, quæ ad fidem & mores pertinent, nullos esse in Vulgata interpretum errores; si extra authenticitatem fontium Vulgatæ versionis latinæ authenticitas consistat; si in iis, quæ fidem & mores spectant, minus tute fontibus illis fides habenda, si quando a Vulgata dissentiant, atque in eo casu eos ex hac corrigendos esse. Si hæc ut certa inferas; infero ego, 1) quod Vulgata textui originali (saltem moderno) præferenda sit; quod tamen contradicit notionibus generalibus hermeneuticis sacris a te supra allegatis k) 2) Quod fontes hebraici & græci in iis, quæ ad fidem & mores spectant, suspectæ fidei sint; Vulgata vero fidei indubitata, quia divinæ. 3) Quod fontes in historicis & philologicis minus tute accedamus; secure vero in iis adeamus Vulgatam; in iis enim, quæ fidem & mores spectant, fontes minus tute Vulgatam vero securissimam esse admittis, qui evinces fontes in rebus maximi momenti sublestæ, in levioribus indubitatae fidei esse? Vulgatam vero in rebus maximi momenti certæ, in levioribus vero dubiæ fidei esse? hæc, ut puto, satis enodata videntur. Sed ais, sequela mihi non arridet, Vulgata est authentica, quia vertens fuit S. Hieronymus. Sequela nec mihi arridet, si aliud antecedens non fuisset. Vulgatam authenticam dicerem, si tu author vel restitutor ejusdem fuisses, & Ecclesia illam authenticam declarasset. S. Hieronymum in vertendis S. Scripturis infallibilem fuisse non asserui, eum divinitus excitatum fuisse præter Patres asserit Clemens VIII. in Præfatione Romanæ editioni præfixa. Ex his fere singula, quæ contra secundam

i) Pag. 19.
& 20.

k) §. 7. pag.
10.

Differtationis partem obmoves, soluta habes, ut vero tibi ex integro satisfaciam, compendiose tua argumenta recensero, & enervabo.

§. IV. Vulgatam multis mendis scaterere asseris; assero & ego, sed illa ex librariorum incuria proficisci haud posse dicis; inficior ego. Ss. Patres recursum suadere ad autographa ais; suadeo & ego, si non ad autographa, quæ ut audisti, non amplius extant, saltem ad apographa hebraica, græca &c., & quare? Revoca in memoriam, quæ supra dixi. Vulgatam in levioribus authenticam esse verba Tridentini, ut dicis, neutiquam evincunt, Tridentinum enim suo Decreto perstringere voluit duntaxat Protestantas, qui integros libros e Canone expunxerant, verum dicis, mens Tridentini fuit tantum hæreticos directe configere protestantes, sed verbis Tridentini, ut jacent, absolute acceptis, ego te mihi adversarium e latere configo. Scio te provocare ad testimonium Andreæ Vega & quorundam aliorum, scias me provocare ad ipsa verba Concilii, quæ majoris ponderis mihi videntur, quam verba unius vel alterius privati Theologi. Catalogum mendarum vulgatæ inspersarum ad longum & latum textis; ad Lucam Brugensem qui in editione Clementina, quæ tamen emendatissime videtur impressa, 4000 loca mendosa recenset; sed quid inde? quot loca mendosa notasti in prima & secunda correctura præsentis impugnationis tuæ? & quot adhucdum in ea notas tu, & notant alii? hic proportionate calcula. Sed ais: cur Author Præfationis in ista Biblia aperte loquitur nonnulla consulto mutata esse, quædam vero, quæ mutanda videbantur, consulto inimmolata esse relicta? rationem credo a me non expectas, eo quod ex S. Hieronymo eandem modo dederis: quia sic faciendum erat ad offensionem populorum vitandam. Et sane non vacaret temeritate, si quilibet pro libitu in Vulgata vellet corrigere, quæ existimaret menda; id iudicio Sedis Apostolicæ relinquendum. Ad Jammesii Protestantis invectivas nullius momenti contra Pontifices in *L. Bellum papale sive concordia discors Sixti V. & Clementis VIII. circa hieronymianam editionem* &c. satis respondet Bukentopius, quem consule, si vis, Tridentini Decreto ipsa vetus & vulgata editio longo tot &c. pro authentica declarata est. Vide supradicta. Ecce E.P. januam apertam habeo, rima proin, quam consulis ut quærerem, haud indigeo. Vulgatæ stilum suggillas probe sciens te Vulgatæ sententias incassum hucusque suggillasse; ast iste est mos Criticorum in sua minus sobria crisi agonizantium, queis te hodie associasti. Vulgatæ dum dicis inspersa esse plurima absona, jocosa & ridicula, bilem mihi moves, ex te proin sciscitor, qua fronte istam blasphemiam in confessu adeo solenni eructare ausus fueris? Provocas ad verba citata Canticorum; at hæc sancta sancte & caste intelligenda esse jam pridem novisti, recogites velim, annon nimia, qua usus fuisti, loquendi licentia, pusillos scandalizaveris? Vulgata in omnibus clara foret, si esset verbum Dei, ais; sed quæro an textus originales, quos adeo deprædicasti ac ut verbum Dei incorruptum ventilasti, in omnibus clari ac perspicui sunt? si hoc, unde tanta dissensio te inter & Rabbinos? voluntatem Dei, ordinem docentium ac discipulorum in Ecclesia sapientissime adornantis, in spiritu humilitatis adora. Ad agoniam tandem deveniens vis Decretum Tridentini modo obsoletum esse, uti hocce infortunium obvenit Decreto subsequenti: *ut nulli in posterum* &c. Verum ex quo probas Decretum illud subsequens obsoletum esse? ejusmodi libellis anonymis, ais, christianum orbem hodie obrutum esse, scimus omnes, & experimur quotidie. Scio & ego & expertus sum, quando me provocasti ad duos illos anonymos a te citatos; qualem erga ipsos reverentiam ostenderim, audiisti; primum nullo, alterum uno simplici responso dignatus fui; quare ut exitus litis habeatur, transactionem amicabilem tecum in eo; tibi concedo Decretum Tridentini subsequens Francofurti & Lipsiæ, ubi citati authores suum conatum typis mandatam saltem asserunt, obsoletum esse: tu igitur & mihi concedere debes primum Decretum Tridentini de authentica Vulgatæ in toto orbe christiano receptum esse ac vigere.

Pro Coronide a me Exigis P. E. ut linguarum orientalium notitiam mihi conciliem; audivi vota tua, eisque si occasionem nactus fuero, satisfaciam, non eo fine, quia ut ais, nemo absque notitia linguarum orientalium scripturam intelligere potest; etenim hoc falsum est, Vulgatam enim nostram canonicè a Tridentino declaratam intellexere, ac etiamnum intelligunt plures alii absque notitia linguarum orientalium; intelligam & ego. Neque ex eo, quia, ut dicis, absque hac notitia nullum dogma theologicum ex Scriptura probari posse alii demonstrant. Aliorum demonstrationem a via veritatis desletere crastina die tibi ostendam in Differtatione orali e Cathedra proferenda, cujus Thema a sapientissimo D. Promotore propositum, ac ad elaborandum demandatum est sequens: ad ratiocinium firmum ex loco theologico Scripturæ S. formandum sufficiens est Versio Vulgata latina. Igitur diligenter attende. Sed ideo ut sciam, in queis & quot falsitatibus moderni textus originales cubent, & sic ut tibi in novo supra citato elaborando opere, cujus titulus: *Textus originalis &c.* aliquantulum ad manum esse valeam, sicque eo citius opus præfatum Ecclesiæ apprime utile typis

demandari queat. Miror vero P. E. ! alterum tuum quod subnectis monitum, ne scilicet me associem Theologis etſi primæ classis nil tamen, niſi tricas ſcholasticas ſomniantibus, quos noviffime in hoc ultimo quadrante Sæculi, XVIII. infurrexiſſe aſſeris, fideles ſcilicet in Chriſto defuncti P. Safferath interpretes novum Chriſti-fidelibus dogma elata voce obtrudere volentes. Miror, inquam, hocce tuum monitum, id enim non ex ore tuo profectum, ſed alienis labiis tibi communicatum eſſe judico; & an fallar, ediſſere; noſti enim tu in hujate Univerſitate Theologos ſive primæ, ſive ſecundæ classis (quos pro tuo genio diſpeſcere potes) Eximios nedum ſcholasticos, ſed & hiſtorico - ſcripturiſtico - dogmaticos, Græcos, ſi forſitan non perfecte Hebræos; noſti & ab hujate Facultate Theologica, ceu ſœcunda Matre (uti & ab aliis Facultatibus Univerſitatis Coloniensis) enutritos prodiſſe filios, qui aliis orbis chriſtiani Univerſitatibus, Academiis, ac Paleſtris diſpenſati Philoſophiam, Theologiam dogmaticam, ſcripturiſticam, chriſtiano - moralem, Hiſtoriam Eccleſiaſticam, Jus Canonicum, Jus Publicum, Jus Civile, Medicinam &c. cum maximo applauſu ac ineffabili Matris ſuæ exultatione explanarunt, ac etiamnum adhuc explanant. Non ſperem tuum mihi datum monitum a quodam filio hujus Matris tibi inſillatum eſſe; juſtam enim profecto querulandi cauſam dediffet Matri ſuæ: filium enutrivit & ipſe ſprevit me. Et cum venia, dum me mones, ne me aſſociarem Theologis, quos fideles dicis in Chriſto defuncti P. Safferath interpretes, quid per hoc vis indigitare? Ironice te hæc protuliſſe certe credo; an vis ſuggillare perſonam, aut Theologiam ejuſdem typis datam? non primum, illum enim in Chriſto defunctum ac cum honore ſepultum eſſe ipſemet lateris; vis proin durtaxat ſuggillare ejuſdem opuscula; cum Theologos primæ classis fideles P. Safferath interpretes dicas, probe ſciens illos opuscula ejuſdem Theologiæ Auditoribus prælegere, ſed quid in hoc piaculi? lora tibi non arrident ſingula in ejuſdem Tomis contenta? ſit hoc, illi, quos dicis interpretes, non jurarunt in ſingulas ſententias tomulis inſertas, ſicut nec tu juraſti in ſingulas hiſtorias prout illas delineatas habes in Patre Berti ex Ordine tuo. Theologos iſtos dicis novum Chriſti dogma elata voce obtrudere voluiſſe; ediſſere quodnam eſt illud dogma novum, ut novitatem hancce declinare ſciam? ſane nullum aſſignare poteris a Facultate hujate Theologica proſcriptum, canonizatum, quod reapſe canonizatione dignum haud erat.

Acquieſce igitur, E. P. ! plura vetant præſcripti limites. Pugna jam ceſſante Goliathi larvam exue, ac Jonathæ perſonam aſſume. Nunc iterum amicus eſto; authentiam Vulgatæ per Decretum Conc. Trid. declaratam uno ore profiteamur. Pro coronide unum & ego monitum ſubnecto: ſi Tu, vel alius quicumque plura ſcire deſideret quoad materiam ventilatam; loquere tantum, & audiet Servus tuus, loquere autem in lingua eruditorum ſcilicet latina; non vero vernacula; vide Diſſert. ſequentem. Loquere, ſed aperta fronte, facie neutiſquam larvata; loquere denique labiis puris, neutiſquam calumniolis; ſecus non respondebit Servus tuus; ſi uti ex Reſponſione ad ſupra citatos Anonymos colligere vales. Vive, vale.

|| ✱ ✱ ✱ ✱ ✱ ✱ ✱ ✱ ✱ ✱ ✱ ✱ ✱ ✱ ✱ ✱ ||

DISSERTATIO SECUNDA

Rectè, & providè per Regulam 4tam indicis Concilii
Tridentini reſtriſta eſt Facultas legendi
ſacra Biblia in Linguâ Vulgari.

Rectam, ac utilitate uberrimam hac in Tridentini Conſtitutione Providentiam, Sapientiſſime Domine Promotor! vindicare jubes contra incautos Criticos, quos novaturiendi Libido, & opinandi Philautia abripit. Mandatum tuum tam virili ſuſcipio animo, quam reverenti exoſculor. Hoc ad opus dum accingor non per Suarez, Duns Scoti, & Billuard authoritatem juraturus, ſed Episcoporum Conſilia, Pontificum, Conciliorum Decreta, Doctorum in Eccleſiâ, Patrumque Authoritatem amplexaturus, Novatorum contra insolentiam juſto Marte decertabo.

Cum verò iſthæc te authore ad providæ & juſtæ Criticæ Lancem à me exigantur, ne aded malevolus Novatorum more inferre auſim: ergò Scriptura ſolorum Latinorum Monopolium, ſanius, more Majorum inferam, non eſſe Novitatum receptaculum, ſed caſtæ & incorruptæ veritatis ſacrarium, — cœleſtem quoque parvulorum, ſed ſub Magiſtris, hæreditatem — fidele pupillorum, ſed ſub Tutoribus, Teſtamentum — Librum ſignatum contra Curioſitatis inutilis temeritatisque indaginem — apertum legitime interpretantium, & piè legentium — ſedulam & ſantam Depositorum apud ſe Dogmatum Cuſtodem.

Triplex